

HAC İBADETI, ADABI, ÇEŞİTLERİ VE YASAKLAR

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا
مُبَارَكًا فِيهِ كَمَا يَنْبَغِي لِجَلَالِ وَجْهِهِ وَلِعَظِيمِ
سُلْطَانِهِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ وَمَنْ تَبِعَهُ بِإِحْسَانٍ أَجْمَعِينَ
الطَّيِّبِينَ الطَّاهِرِينَ

*Elhamdü li'l-lâhi rabbi'l-âlemîne hamden
kesîran tayyiben mübâreken fîh. Kemâ yen-
begî li-celâli vechihî ve li-azîmi sultânih.
Ve's-salâtü ve's-selâmü alâ seyyidinâ Muham-
medin ve alâ âlihî ve sahbihî ve men tebiahû
bi-ihsânin ecmaîne't-tayyibîne't-tâhirîn.
Emmâ ba'd:*

Aziz ve muhterem kardeşlerim!

Bugüne kadarki işlerimizi şöyle bir gözden geçirelim. Allah'a şükürler olsun, sonsuz hamd ü senâlar olsun. Nasip etti; memleketlerimizden kalktık, buraya ulaştık. Şu anda buradayız; çok şükür, elhamdülillah. Birçok engeli

aştık, birçok süzgeçten geçtik, buraya geldik. Geçmişte yaptığımız işleri şöyle bir göz önünde bulunduralım, kısa bir özetlemesini yapalım. Neler yapmamız gerektiğine de dikkat edelim.

a. Burası Mekke, Kutsal Belde

Burası Mekke; Allahu Teâlâ hazretlerinin mukaddes kıldığı bir belde. Sıradan, bir başka memlekete seyahat etmek gibi, el kol sallanarak buraya gelinmiyor. Buranın mânevî bir makamı, kıymeti olduğundan, mukaddes bir mıntıka olduğundan; buraya gelen müslümanlar, mü'minler buraya uygun davranmalıdırlar.

Kâfirler buraya gelemes. Kâfirler; mü'min olmayanlar, müslüman olmayanlar Cidde'ye kadar gelse bile, Cidde'den bu tarafa gelirken iki kontrol yapılıyor. Kontrollerden bir tanesi; müslüman olmayanların bu tarafa geçmemesi içindir. Gelen insanlar müslüman değilse Harem mıntıkasına, mukaddes mıntıkaya giremezler. Bu da âyet-i kerîmeyle Allah tarafından emredilmiştir:

Bismillâhir-
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

إنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ *rahmânirrahîm*

neme'l-muşrikûne necesün, “Müşrikler pistir,

necistir.” فَلَا يَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ

عَامِهِمْ هَذَا *Fe lâ yakrabû mescide'l-harâme*

ba'de 'âmihim hâzâ.¹ “Âyetin indiği bu yıldan sonra bir daha buraya yaklaşmasınlar” diye, yaklaşımları yasaklandığı için buraya ancak mü'minler girebilir; müşrikler, müslüman olmayanlar Harem mıntıkasına, mukaddes mıntıkaya giremezler.

b. İhrama Girmek Ne Demektir

Harem mıntıkasının dışında bir de ikinci derecede bir mıntıkada vardır. Bizim memleketimizde bilirler, Harem mıntıkasının arasında... Bu mıntıkaya da *hill* mıntıkası derler. Hill iki tane “l” ile. Onların öteki hudutları,

---

¹ 9/Tevbe, 28.

bizim memleketimiz tarafındaki hudutlarına *mîkat* deniliyor. Bir müslüman uzaktaki bir memleketten bu mukaddes mıntıkaya geleceği zaman ilk olarak birinci mukaddes hudutta, mîkat hududunda buraya gelmenin Allah tarafından istenilen, Peygamber Efendimiz tarafından tarif edilen özel kılığına, kıyafetine, şartlarına girmesi lazım. Bu mukaddes mıntıkada bazı şeylerin yapılması yasaktır. Bu yasakları müslümanların bilmesi lazım. Bunları kısaca anlatacağım.

Müslümanın, birinci hududa yani mîkat dediğimiz hududa geldiği zaman ihrama niyet etmesi gerekiyor. Biz Türkler’de ihram, kelime olarak yanlış biliniyor. İhram deyince beden ve omuza alınan örtü anlaşılıyor. Halbuki ihram; yasaklılık demek. Kutsal yasaklılık ve yasaklara riayetin başlama devresi demek; kumaş parçası demek değil. İnsan o mîkat hududuna girdiği zaman; kutsal bölgeye girdiğinin şuurunda olarak o yasakları bilip onlara riayet etmeye başlaması lazım. Bazı şeylerin kendisine haram olduğunu, yasak olduğunu bilmesi lazım. O haramlara riayet etmek, o yasakları

anlayıp onlara riayet etmeye niyet etmek demek olduğu için ihram deniliyor.

Uçakla geldik; karayolu ile gelmedik. Aramızda karayolu ile gelen azdır. Onun da mıntıkası var. Ama biz uçakla geliyoruz. Bu kutsal hududa geldiğimiz zaman uçakta ikaz ediyorlar: “Dikkat, mîkat mıntıkasına geliyoruz; artık ihrama niyet edin!” “Yasaklı bir takım şeylerin yapılamayacağı kutsal sahanın şartlarına uymaya niyet edin.” diyor. Bu şartların bir tanesi de dikişli elbise giymemek olduğundan üzerimizdeki dikişli elbiseleri çıkarıyoruz ama yasaklar sadece bunlardan ibaret değil. Sadece elbiseleri değiştirmek, o örtülere bürünmek değil. Başka şeyler de var. Hepsine birden niyet etmeye, o yasaklı hali kabul etmeye ihramlanmak deniyor.

Başımıza gelmiş birtakım hadiseleri anlatalım. Adam uçakta yanıma geliyor, diyor ki: “Hocam şimdi ilan ettiler; mîkata, kutsal mıntıkaya gelmişiz. Ben bu durumu bilmiyordum, Cidde’de olacak sanıyordum.” Cidde birinci kutsal sahanın içinde; hill mıntıkasında, mîkatlardan bu tarafta. “Ben bunu bilmiyordum, yanıma ihram bezlerimi almadım. Şimdi

benim halim ne olacak?” Elbiselerini çıkarmayacak; bavulda kaldı. Dikişli elbise giymek yasaktı. Şimdi bu şahıs ne yapacak? “Yâ Rabbi! Ben ihramlanmaya niyet ettim, yasaklı mıntıkaya girmeye niyet ettim.” diyecek, hac yaparsa hacca, umre yaparsa umreye niyetlenecek, ihramlılık halini başlatacak. İhramlılık bir haldir, bir durumdur. Üzerinde dikişli elbise. Demek ki ihramlılığın bir iki şartına riayet edemiyor. Aşağıya inince valizleri aldığı zaman açacak, orada değiştirecek. Üzerinde dikişli elbise olan bir iki saatten dolayı da küçük bir ceza, bir tasadduk mecburiyeti var; onu verecek ama ihramlılık durumu zamanında başlamış olacak. Zamanında başlatmış oldu. Hududa uygun niyetle ihramlılık halini kabul ederek ihrama girmiş oldu.

Eğer bir insan bundan hiç haberdar olmasa... Başıma böyle gülünecek, bir bakıma da düşündürecek bir olay gelmişti. Nasıl girmiş bilmiyorum. Kapılardan da sokmazlar ama elinde valiziyle, ceketiyle, ayağında pantolonuyla beni birisi Kâbe-i Müşerrefe'nin karşısında, müezzin mahfilinin yanında yakaladı; selam verdi. “Hocam ben Almanya'dan

haccetmeye geldim, Şimdi ne yapacağım?” dedi. Mübarek nasıl geğtin? Buraya kadar nasıl geldin? Herhalde kalabalıkta gözden kağtı. Cahil cesur olur; valiziyle tam iğeriye kadar gelmiş. Bana orada soruyor: “Ben ne yapacağım?” Bu yasaklanma mntıkasında, yasaklanma durumuna niyetlenmedi, içeri girdi. Cezası büyük. Bunun cezası, kurban kesmek. Çünkü huddutta niyetlenmedi. İhramlanmaya hiç olmazsa niyetlenseydi, o zaman orada bir kenarda elbiselerini deđiŐtirirdi, ihram bezine sarınırdı, cezası küçük olurdu. O zaman birkaç saat dikişli elbise giymek kusurundan dolayı yalnızca tasadduk etmekle vazifeli olacaktı. Mkatı ihramlanmaya niyet etmeden geğtiği için kurban kesme cezasına çarptırılmıŐ oluyor.

Tabii bu durum bitti. Şu anda hepimiz Mekke’deyiz. Eğer bir insan o kutsal birinci mntıkayı, mkat mntıkasını ihrama niyetlenmeden geçmiŐse, gelmiş de burada vazifeleri öyle yapmışsa “Ne gerekli Şimdi buna?” Ceza kurbanı gerekli; kesecek, fakirlere dağıtacak. Zenginler de yiyemez, kendisi de yiyemez. Fakirler yiyecek. Burada bulunan fakirlere

dağıtması gerekiyor. Birçok kimse bunu bilmiyor. Bu bir. Demek ki mîkat hududunda ihram durumuna niyet edeceğiz.

İhram durumu nedir? Şimdi onu anlatacağım. Mîkat uçakta oluyor, hudut uçakta geçiliyor. Cidde'ye inmeden gerilerde, Cidde'den yüz altmış kilometre daha kuzeydeyken oluyor. O hudut orada. Onun için önceden herkesin hazırlığını yapmış olması lazımdı. Huduttan önce niyet edip *Lebbeyk*'i çekmesi, mümkünse uçakta iki rekat namazını kılması, ihram yasaklarına riayet etmeye başlaması lazımdı. Eğer burada bu hususlarda söylediklerimi yapmadan gelmiş insan varsa cezalı duruma düştü.

Bazıları ihramı vücudun aşağısına yukarısına örtü büründürmek sandığı için soruyorlar. Belki sizin de aklınıza gelmiştir; “Bu gece gusül abdesti almam icap etti. Hamama girdim, örtüleri çıkardım, askıya astım. Şimdi ben ihramdan çıkmış mı oldum?” “Hayır! İhramdan çıkmadın. Hâlâ ihramdasın. Çünkü ihram o örtüler demek değil; o örtüleri örtmek veya çıkarmak demek değil. Sen o hududa girerken; “Ben ihramlanmaya niyet ettim.” dedin ya.

Artık o hal, o niyet, o durum üzerinde devam ettiğin için sen ihramlısın. Üzerinden ihram bezlerini çıkarıp assan bile, üzerinde olmasa bile ihramlısın. Bu ince noktayı birçok kimse bilmiyor.

Bir; uçakta ihram bezlerini yanına almadığı için dikişli elbiseyle; “Eyvah! Ben ne yapacağım?” diyor. Telaşlanmasın, yerinde niyetini yapsın, ihrama niyet etsin, namazını kılsın, ihramlılığını başlatsın. Dikişli elbisenin cezası küçük; aşağıda hemen değiştirir, ihram örtülerine bürünür. O dikişli elbiseyi birkaç saat giymekten dolayı cezasını verir. İkincisi, herhangi bir sebeple üzerinden bu örtüler çıksa bile ihramdan çıkmış olmaz.

Bir insan bu mübarek mıntıkaya, mukaddes mıntıkaya girerken ihrama niyet etti: “Yâ Rabbi! Ben umre yapmaya veya hac yapmaya niyetlendim. Bunu bana kolaylaştır, bunu benden kabul et.” dedi. İki rekat namaz kıldı. *Lebbeyk Allâhümme lebbeyk lebbeyke lâ şerîke leke lebbeyk inne'l-hamde ve'ni'mete leke ve'l-mülk lâ şerike lek* dedi. Güzelce, usulüyle mıntıkaya girecek tarzda tamamlamış oldu. Bu ihramlı insan; kendisini

yasaklı hale uydurmuş olan, Allah'ın ve Peygamber Efendimiz'in istediği şekilde yasaklı hale girmiş olan, ihrama giren insan neleri yapabilir, neleri yapamaz? Bunları bilmemiz lazım. Bazıları bilmiyor, bilmediği için de büyük hatalar yapıyor.

Uçakta veya otomobilde, otobüste mîkat mahallinde “İhramlı olmaya niyet ettim.” dediği zamandan itibaren bir insana neler yasak, neleri yapmaması lazım? Bir; saç ve sakalını tıraş edemez, bıyıklarını kesemez. “Hocam! Bunu bize niye söylüyorsun, biz çocuk muyuz?” Çocuk değilsiniz mâşallah, Allah afiyet versin. Bir albay hac yapıyor. Arafat'ta suyun başında küçük, portatif aynasını taşın üstüne koymuş, yüzünü sabunlamış; tıraş oluyor. Arafat'ta, ihramlıyken tıraş oluyor. “İhramlıyken tıraş olunmaz.” diyorlar ama albay askerlik hayatından sinekkaydı tıraş olmaya alışmış. Ceza olarak kurban kesmesi gerekir. İhramlı olan insanın ne bıyığını düzeltmesi ne tıraş olması doğru olur.

Başka? Kasık ve koltuk altı kıllarını yolar, tıraş edemez. Aklına geldi; “Bunlar büyümüş, kokmaya başladı, dur şurada

temizleyeyim.” Yapamazsın. “Temizlik yapıyoruz.” “Bitti, ihramlı hale girdin, artık bu işi yapamazsın.” Bunlar ihrama girmeden önce yapılacak hazırlıklardı. Kıllarını koparmayı veya kesmeyi yapamaz. Bazı insanlar yapıyor; ben de yapıyorum. İnsanın kılları uzuyor; kulağında, yanağında kıl çıkıyor. Yanağındaki kılı koparıyor; koparamazsın. Sonra tırnak kesemezsin. “Uzamış da farkına varmamışım, keseyim.” Kesemezsin! İhramlı insanın yapması gereken işleri sayıyoruz. Tıraş olamaz, kasık ve koltuk altlarının kıllarını koparamaz; bıyıklarını kısaltamaz, tırnak kesemez, süslemek için saçlarını, sakallarını yağlayamaz. Eskiden saçlara yağ sürerlerdi, briyantın gibi. Sıhhatli olsun diye yağlayamaz. Kınalayamaz, kına yakamaz. Oje ve ruj süremez. Oje tırnaklara sürülen renkli şey, ruj da dudaklara sürülen şey; bunları yapamaz. Vücuduna veya üzerindeki elbiselere güzel koku süremez, güzel kokulu sabun kullanamaz.

Uçakta yemek dağıtıyorlar. Çatal, bıçak, kaşık, kürdan, biber, tuz var. Bir de kokulu ıslak mendil var. İhramlıyken yemeğini yedikten sonra, onları kullanıp sürdüyse cezalı duruma

düştü. Koku süremezdi, kokulu sabun kullanamazdı. Kokulu ağız ferahlatıcıları kullanamazdı. Bunları yapmışsa cezalarının ne olduğunu da söyleyeceğim. “Kendi kendinizi kontrol edin.” diye bunları anlatıyorum. “Uçakta gelirken ihramlanma işini zamanında başlattım mı, hatalı işler yaptım mı, yapmadım mı?” diye kendi kendinize sorun.

Bunlar vücudu ile ilgili işler. Erkek dikişli elbise giyemez. Kadınlar giyebilir. Üstünde hangi kıyafeti varsa onunla ihrama niyet edebilir. Erkekler ihramlı hali başlattıktan sonra dikişli elbise giyemez. Dikilmiş, biçilmiş gömlek, iç çamaşırı giyemez. Belden aşağısına bir peştemal, belden yukarısına bir peştemal bağlar. Bu peştemalların kenarları püsküllenmesin diye makineye çekmişler; dikiş. O dikiş ziyan etmez. Saatimin kayışı deri, üzerinde dikiş var. O dikiş de ziyan etmez. Giydiğim terliğin atkıları üzerinde dikiş yapılmış; o da ziyan etmez. Biçilmiş, dikişli elbise giyemiyor. Pantolon, iç çamaşırı, üst çamaşırı, gömlek, palto vesaire giyemiyor. Kimler? Erkekler. Giyerse cezalı duruma düşer. Cezalı durum bir gündüzden, bir geceden azsa cezası küçüktür; bir

gündüzden veya bir geceden fazlaysa cezası kurban kesmektir. Suç büyüyor, ceza büyüyor.

Çok soğuk var, don var. İhramlı adam dikişli elbise giyemeyecek. Aşağısına peştemal sardı, omzuna peştemal aldı ama üşüyor. Battaniye örtebilir mi? Örter. Bürünebilir mi? Bürünür. Battaniye bulamadı da, paltosunu omzuna aldı; alabilir. Giymiyor; örtüyor, örtünmek caizdir. “İhramlıydım, gece yatarken üşüdüm; üşümemek için üstüme bir örtü çekebilir miyim? Çekersin. Dikişli biçilmiş iç çamaşırı, üst elbisesi, pantolon, ceket, palto giymeyecek; dikişli ayakkabı, üstü kapalı ayakkabı giymeyecek. Ayakkabılar terlik şeklinde olacak. Üstü ve topuğu açık olacak.

Başını örtemez; takke, sarık, bere giyemez. “Güzel yerlere gidiyorum; takke takayım, sarık sarayım.” İhramlı bunu yapamaz. “Sen şimdi nasıl yapıyorsun?” “Ben ihramdan çıktım, benim ihramlılığım bitti. Vazifeyi yaptım, çıktım. İhramlı olan yapamaz.”

Şemsiye kullanabilir mi? Kullanabilir çünkü o giyinmek değil. Üstüne güneş gelmesin diye başının üstüne şemsiye tutabilir. Eldiven giyebilir mi? Giyemez. Eli de, başı da,

vücudu da örtemez; ayaklarına çorap, mesh, ayakkabı giyemez. Üstü, ön tarafı, arka tarafı açık terlik giyer. Kadınlara serbest, bir şey yok. Onlara burada kolaylık var.

Karı koca evli, beraber geldiler. Paraları var, bir odaya beraber yerleştiler. Karı koca bunlar, nikâhlı ama ihramlılar. Karı kocalık muamelesi yapmak yasak. Öpüşmek, oynaşmak gibi o tarafa götüren şeyler yasak. Şehvî duyguları tahrik edici şeyler konuşmak da yasak. Karı koca ama ihramlı. İhramlı olunca olmuyor. En iyisi karı kocayı ayırmak. Çünkü çoğu kimse bunu bilmiyor. Erkekleri bir tarafa, kadınları bir tarafa atmak en iyisi. Atmadığı zaman şaka yapar, sataşır, nasıl olsa samimiyet var. O yüzden olmaz.

Sonra fısk u fücûr, haram işler yapamaz. Ceng ü cidâl, münakaşa, kavga etmemesi lazım. Bunlar haccın mânevî yasakları. Avcılık yapamaz. Şimdi bizim avcılık yapacak halimiz yok ama kitaplarda geçtiğine göre demek ki eskiden olan şeyler. Balık tutabilir mi? Tutabilir; kara hayvanlarını avlamak yasak. Diyelim adam deniz kenarında ve gıdası yok. Herkes bizim gibi değil. Uzaktan geldi, ihrama girdi,

aç kaldı. Balık tutup yiyebilir. Ama kara hayvanı avlayamaz. Mekke şehrinin ve Harem mıntıkasının içinde bitkileri kesemez, koparmaz. Bazısı gölgenin altında duruyor, farkında değil; dalı kırıyor, yaprağı koparıyor. Arafat'ta da başınıza gelecek. Arafat'ı ağaçlandırdılar. İhramlı adam işin farkında değil; dalı kırıyor, yaprakları, otları yoluyor. Yapamaz! Harem-i şerîf'in bitkilerini kesemez, koparamaz, dallarını kıramaz.

İhramlı haldeyken neleri yapmaması gerektiğini hatırlatmış olduk. Sivri taraflarıyla, rastlanan kusurlu taraflarıyla söylemiş olduk. Sabun kullanabilir mi? Kokusuz sabun kullanılabilir. Mühim olan koku, işin koku tarafı. Sabun yasak değil; kokusuz olursa kullanılabilir. Bizim Ege Bölgesi'nden gelenler kokusuz sabunlar getiriyorlar. Böyle kokusuz sabun kullanılabilir. Yüzük, kol saati taşımak, yasak değil. Yorgan, battaniye örtünmek yasak değil.

Av hayvanı avlayamaz ama karga, çaylak, yılan, akrep, fare, sinek, arı, kene gibi haşereleri; saldıran, ısırın kurt, köpek, kaplan gibi bazı hayvanları öldürmek caizdir. Arafat'ta herkes ihramlı. Suyun başında akrep

görmüşler. Birileri; “Vurun öldürün.” demiş, ötekiler de; “Durun öldürmeyin.” demiş. Bilmiyorlar. Akrep öldürür, zararlı. Akrep de hızla yürümüş ihvanımızdan birisi vardı onu bacağından sokmuş. Şişman, güçlü, kuvvetli koca adamı çam gibi devirmiş. Buranın akrepleri büyük oluyor, zehiri de kuvvetli oluyor. Hemen hastaneye kaldırmışlar. Hastaneden benim yanıma geldi; “İlaç da aldım ama hâlâ ayağım yukarıdan aşağı usturayla kesiliyor gibi acıyor.” dedi. Demek akrebin verdiği zehirin acısı böyle. Akrep zararlı olduğu için öldürülebilir. Bunları bilin.

c. Haccın Çeşitleri

Bir insan ihramlandı, uçaktan mıntıkaya girdi. Buraya geldiği zaman ne yapacak? Üç türlü; buraya gelişin üç çeşidi var: Bir, *hacc-ı ifrad* yapmak için geliyor. İki, *hacc-ı temettu*. Üç, *hacc-ı kıran*. Şimdi bunları karışık değil de anlaşılacak şekilde size anlatayım. ‘İfrad’ kelimesinin sonu ‘d’ ile ‘t’ ile değil; ‘ifrat’ değil, ‘ifrâd’ ‘İfrad’ kelimesi ferd kelimesinden geliyor. Tek başına, tek olarak demek. *Hacc-ı ifrad* sadece tek hac yapan demek. Bunun sadece hacdan başka çeşidi var mı? Evet bir de

umreli hac var. Kaymaklı kadayıf gibi. Kadayıf bir sade olur. Bir de kadayıfın üstüne kaymak konulur. O zaman adı kaymaklı kadayıf olur; daha tatlı, lezzetli olur. Hacc-ı ifrad; kaymaksız kadayıf gibi. Bu adam buraya gelince sadece hac yapacak. Öteki hacılar; *hacc-ı temettu* ve *hacc-ı kıran* yapacak olanlar kaymaklı kadayıf yapıyorlar, kaymaklı kadayıf yiyorlar.

Kıran ne demek? Adam kuvvetli; eline aldığı şeyi bir zorladı, yüklendi, kırdı. Oradan mı geliyor? Hayır! Arapça'da kıran; iki şeyin birbirine akran olması, yakın olması demek. *Kıran*, *mukârene* kelimesinin eş anlamlısı. Mukârene yakın olmak demek. Buraya gelen kimse; "Ben hem haccı hem umremi yapacağım. Hacca kadar ihramlı devam ettireceğim, haccı da yapacağım. Bir ihramla umreyi de haccı da çıkaracağım." derse; umre ile haccı bitişik yaptığından, mukârenetli, birbirine karîn olarak, yakın olarak, ayrılmadan, ayırmadan yaptığından hacc-ı kıran yapmış oluyor. Hacc-ı kıran en sevaplı ama en zor hac. Demek ki kırmaktan gelmiyormuş; hacla umreyi aynı ihramla devam

ettirip ikisini birden çıkarmak demek oluyor-
muş.

Hacc-ı temettu ne demek? Önce umreyi yapacak, sonra ihramdan çıkacak, benim gibi; bak sarık da sarıyorum, dikişli elbise de giyiyorum, çorabım da var, takkem de var. İstesem koku da sürerim. Temettu; nimetlenmek, metalanmak demek. Hacc-ı temettu yaptığım için faydalaniyorum, nimetleniyorum, umre bitti. Hem kolay hem sevabı daha fazla. Hacc-ı ifrad gibi sadece hac yapmıyorum. Hem umre yapıyorum hem de umreden biraz sonra çıkıyorum, rahat geziniyorum keyfime bakıyorum. Ondan sonra da hac yapacağım. Hem umre hem hac yapmış olacağım. Arada nimetlenme ve rahatlama olduğu için temettu demişler. Temettu, metalanmak, istifade etmek demek. Hacc-ı ifrad, hacc-ı temettu, hacc-ı kıran.

Bunlardan en sevaplısı hacc-ı kıran'dır çünkü en zordur. En kolayı hacc-ı temettüdür. Hacc-ı ifrad bile zordur. Neden? İhramlılık hali, yasaklara riayet durumu hac bitinceye kadar devam edecek de ondan. Şimdi hacca yaklaşıyoruz. Biraz uzak olsaydı, on-on beş gün olsaydı daha zor olurdu. Bu ihramlı durumu

devam ettirmek dikkat ister, sabır ister, ilim ister. Onun için hacc-ı ifrad da zor, hacc-ı kıran da zor. Hacc-ı kıran daha zor çünkü aynı ihramla bir de umre çıkarıyor.

Hangisine niyet etmeli?

En sevaplısı hacc-ı kıran olduğundan ona niyet edilebilir. Ama en kolayı ve orta sevaplısı hacc-ı temettu olduğundan hacc-ı temettuye de niyet edilebilir. Hacc-ı ifrad sadece hac yapmaktır. Ama Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz haccı, umreyi peş peşe yapınız dediği için ve umumiyetle insanlar ömründe bir defa hacca geldiğinden, ikisini bir arada çıkarmak en iyisi. Sadece hac yapsa da umre yapmadan memleketine gitse ne olacak? Hac yaptı, umre yapmadı olacak. Bir eksiklik olacak.

Hiz. Âişe validemiz Peygamber Efendimiz'le hacca geldiği zaman kendisinde hanımların hali belirdi, umreyi yapamadı. Medine'den yola çıktılar. Mekke'ye gelirken ihramlandı, ihram mıntıkasına ihramlı girdi ama aybaşı görmeye başladı. Aybaşı gören kadın Mescid-i Haram'a ve hiçbir mescide giremez.

Umre yapacak bir insanın ihramlı olarak Mescid-i Haram'a girmesi lazımdı. Kâbe'yi yedi defa tavaf etmesi; ondan sonra Safa ile Merve arasında yedi defa yürümesi lazımdı. Kâbe'nin, Mescid-i Haram'ın içine giremeyince umre yapılmaz. Çünkü aybaşı hali var. Kâbe'nin içi değil de, Mescid-i Haram'ın içi... Kâbe'nin içi, altın kapıdan, onu açabilirsen girebilirsin. Oraya herkes giremiyor. Kâbe'nin içi değil, Mescid-i Haram, Kâbe'nin çevresi.

Hiz. Âişe validemiz umre yapamadı. Hac günleri geldi, haccettiler. Arafat'a çıkabilir mi? Hanım bu hali ile Arafat'a çıkabilir. Müzdelife'ye gelebilir. Arafat'ta vakfe yapar, Müzdelife'de vakfe yapar. Namaz da kılamıyor; mazeret. Mina'ya gelir. Şeytan taşlar. Kurban kestirir, keser. Her şeyi yapar. Bir tek yasağı var; Mescid-i Haram'a giremiyor. Hac bitti Hiz. Âişe validemiz üzüldü, dedi ki:

“Yâ Resûlallah! Herkes hem umre yaptı hem hac yaptı; çifte sevabı, iki güzel sevaplı ibadeti yapmış olmanın menfaatini kazandı; ben kazanamadım.” Peygamber Efendimiz dedi ki:

“Kardeşin Abdurrahman’la Ten’im Mescidi’ne git, oradan ihrama gir, umreyi yap.” O zaman temizlenmişti, yıkanmıştı; aybaşı hali bitmişti. Ten’im denilen yere, umre mescidine gitti. Oraya gitti, ihrama girdi, umresini yaptı.

Türkiye’den gelen hacı hanımlardan bir tanesinde aybaşı hali olmuş. Ne yapacaklarını bilememişler. Kafiledaki hocaya sormuşlar. Kafiledaki hoca; “Sen buraya umre yapmak niyetiyle geldin. Ne yapalım Allah bu mazereti verdi ama sen umreni yap.” demiş. Hâlbuki bu hanım o haliyle Mescid-i Haram’a giremezdi. Hoca onu yanıltmış. Hayızlıyken, âdet halindeyken tavafını, sa’yini yapmış. Hayızlıyken tavaf yaptığı için ceza olarak koyun kurban etmesi gerekiyor. Eğer umre olmasaydı, başına ne felaketler gelecekti. Bereket versin yaptığı umre. Hacc-ı ifrad olsaydı cezası çok büyük olurdu. Hayızlıyken hac tavafını yapan bir insanın yedi koyun kesmesi lazım veya sığır ve deve kesmesi lazım; bedelini kurban etmesi lazım.

Bu durumu bizim kardeşlerimizden birisinin annesi anlamış. Bunlar Harem’de namaz kılarken bakmış orada birisi oturuyor. “Neden

namaz kılmadınız? Buraya kadar gelmişsiniz, bak herkes namaz kılıyor.” “Abdestim yok.” demiş. “Git şuradan abdest al.” “Yok öyle abdest değil âdet görüyorum da.” demiş. “O zaman senin mescitte ne işin var? Sen bu halde camiye giremezsin ki.” demiş. “Ben girdim de umremi bile yaptım, tavaf da ettim, sa’yimi de yaptım.” demiş. Bilmiyorlar. Biz bu konuşmaları cahillik olmasın, her şey usulüne uygun yapılsın, hatalar edilmesin diye yapıyoruz. İnsanlar farkında olmadan cezalı duruma düşebiliyorlar.

Kardeşlerimiz kendi durumlarını düşününler. Hacc-ı ifrada niyet edenler ihramlı halini devam ettirecek. Bazen başkalarına uyuyorlar, kendi durumlarını bilmeyip başkalarının yaptığına bakıp hatalı durumlara düşüyorlar. Mesela kudüm tavafını yaptı, ondan sonra da gidiyor sa’y yapıyor. Umrecilerin sa’yden sonra tıraş olduğunu görüyor o da kendisini tıraş ettiriyor. Sen hacc-ı ifrada niyet ettin, ne yapıyorsun? Sen umre yapmıyorsun ki kudüm tavafı yaptın. Hacca kadar bekleyeceksin. Hac günleri daha gelmedi. Arafat’ta vakfe, ondan sonra Müzdelife’ye, Mina’ya gelmek vesaire.

Daha olmadı. Onlarla tıraş olmaya kalkıyor. Umrecilere, hacc-ı temettu yapanlara alındı. Onun için herkes kendi durumunu kontrol etsin.

Eğer bir insan hacc-ı ifrada niyet etmişse mîkattan ihramlı hale niyet edip ihramlanıp ihram yasaklarına riayet etmeye başlaması lazım. *Lebbeyk* çekerek buraya gelmesi lazım. Kâbe-i Müşerrefe'ye gelince kudüm tavafı diye bir tavaf yapması lazım. Kudüm tavafı nedir? Kudüm bir yerden bir yere gelmek demek. Adam uzaktan geldi. Geldiği zaman Kâbe'nin etrafında yedi defa dönecek, tavaf yapacak. Bu tavaf sünnettir, bunun adı kudüm tavafıdır. Harem-i Şerîf'e girince, Kâbe'ye sevgisinden gitti, etrafında kudüm tavafı yaptı. Sünnet. Ondan sonra sa'y etmesi gerekmiyordu. Safa ile Merve arasında sa'y etmesi mecburiyeti yoktu.

Ama tabii bunun istisnası da var. Hac günlerinde farz tavafı yaptıktan sonra çok sıkışık oluyor, kenetlenmiş bir kalabalık oluyor. Şimdi rahat olduğu için geldiği zaman kudüm tavafından sonra sa'y yapsa olur. Bir ihramda, bir hacda bir tane sa'y vardır. Kudüm tavafının

arkasından sa'yini yaptı. Artık haccın farz olan tavafını, ifâza tavafını yaparken arkasından sa'y etme vazifesini önceden yaptığından bitirmiş oldu. Bu olabilir ama eğer hacc-ı ifradı tabii haliyle yapacaksa; kudüm tavafı yapacak. Mekke'de duracak, namazları cemaatle kılmaya gayret edecek. İhramın yasaklarına, ihramlılık halinin şartlarına riayete devam edecek. Dikişli elbise giymeyecek, koku sürünmeyecek, tıraş olmayacak, otları koparmayacak vesaire vesaire. Çünkü ihramlı. Ne zamana kadar? Arafat'tan, Müzdelife'den, Mina'lardan sonra farz tavafı yapıncaya kadar o ihram hali devam edecek. İfradlıların durumu bu. Şimdiye kadar yapacakları şey neydi? Mîkattan ihramlı gelmek, ihramlı geldikten sonra kudüm tavafı yapmak, şu anda da ihramlıların riayet etmesi gereken şartlara riayete devam etmek. Yapacağı bu.

Eğer temettu haccına niyetlenmişse o da ifrad haccı yapanlar gibi mîkattan ihramlılık haline niyet edecek. “Yâ Rabbi! Ben umreye niyet ettim.” diyecek. Buraya gelecek, Kâbe-i Müşerreffe'yi yedi defa tavaf edecek. Umrenin tavafını yaptı. Safa ile Merve arasında bir, iki,

üç, dört, beş, altı, yedi; yedi defa yürüyecek. Bir, bir yürüyüş; bir dönüş, ikinci yürüyüş; üç, dört, beş, altı, yedi... Yedi defa o mesafe kat edilmiş olacak. Bir gidiş, bir dönüş bir şavt. Yedi defa oraya gidecek.

Bu şahıs bunu yaptı mı tıraş olur, ihramdan çıkar; ihramlılık, yasaklılık devresi bitmiş olur. Normal bir Mekke'li gibi, buranın ahalisi gibi her şey caiz olur. Yemek içmek, yatmak kalkmak, oturmak, hanımıyla buluşmak vesaire her şey normal. Buranın tabii insanların durumuna geçti. Koku sürer, tıraş olur, berbere gider, mübah olan her şeyi yapar. Neden? Çünkü artık temettu ediyor; umresi bitti, safa sürüyor. Safa sürmek, yani arada rahatlamak. Biz bugünlerde safa sürüyoruz. Hac başladığı zaman yeniden niyetleneceğiz. Hac için ihrama gireceğiz. Ondan sonra haccımızı yapacağız. Demek ki bizim şu ana kadar yaptığımız işler bitti.

Hacc-ı temettude umre yaptı, umre için tavaf etti. Tavafta neleri yaparsa cezalı duruma düşer? Mesela tavafı abdestsiz yaparsa cezalı duruma düşer. Abdestli olacak.

Umreyi nasıl yapacak?

Diyelim ki umre için ihrama girmişti, geldi tavafını yaptı. Ondan sonra sa'yini yaptı. Sa'yini yaparken yürümeye iktidarı varken yürümez de bir bineğe binerse, bir kurban kesmesi gerekiyor. Arkadaşlar geldiler, tekerlekli arabaya bindirdiler. Mazeretsiz olduğu için bir kurban kesmesi gerekiyor.

Hac göreviyle ilgili dikkat etmemiz gereken şeyleri kısaca söyleyeyim. Bir kimse mîkatı ihramsız geçerse koyun kurban etmesi lazım. Kurtuluş çaresi var mı? Var. Yerine dönüp de tekrar, yeniden oradan niyet edip girerse kurtulur. Bilenler yapar. Atlar bir arabaya, en yakın mîkat hududuna gider. Kırk-elli kilometre mesafede mîkat hududu vardır. Oradan yeniden ihrama girerse kurban cezası düşer. Ama devam ederse bir kurban kesmesi gerekir. Safa ile Merve arasında yedi defa yürümeyi, sa'yi; tamamını veya çoğunu terk ederse o zaman da kurban kesmesi gerekir.

Vücudunun bir uzvunun tamamına; ellerine veya yüzüne güzel koku sürerse o zaman kurban kesmesi gerekir.

Bir uzvunun tamamına değil de bir kısmına sürerse, sadaka vermesi gerekir. Kadın ellerine kına yakarsa kurban kesmesi gerekir.

Kokulu sabunla ellerini yıkar da bütün elleri kokulanırsa kurban kesmesi gerekir.

Bir gündüz, bir gece, on iki saat kadar di­kişli elbise, çorap, takke, topuğu kapalı ayakkabı giyerse kurban kesmesi gerekir. Bu süreden az giyerse sadaka vermesi gerekir.

Saçının, sakalının, bıyığının dörtte birini veya dörtte birinden fazlasını keserse kurban kesmesi gerekir; azını keserse sadaka vermesi gerekir.

Tırnaklarını keserse kurban kesmesi gerekir; azını keserse sadaka gerekir.

Bunları yapıp yapmadığınızı kendi kendinize soracaksınız.

Geldik üçüncü cins haccetmeye. Mîkattan kıran haccına niyet eden bir kimse hem umre yapacak hem de hac yapacak. Bir; gelince kudüm tavafı yapacak. Gelince umre tavafı yapacak, umrenin sa'yini yapacak, umresini tamamlayacak. Tâkati varsa peşinden de yapabilir. Biraz dinlenecek çünkü kıran haccı

yapıyor. Umresi bittikten sonra bir de kudüm tavafı yapacak. Demek ki kıran haccının başlangıçta bile fazlalığı var. Geldi, temettu haccı yapan gibi tavaf etti, sa'y etti, umreyi bitirdi. Tıraş olur mu? Olamaz. Üzerinde ihram var; haccını da yapacak. O zamana kadar ihramlı olmaya niyet etti. Tıraş olamaz. Oldu ise kurban kesmesi gerekir. Kıran haccında olup da tıraş olanlar varsa kurban kesmesi gerekir. Tavaf ve sa'yı bitirir, umreyi tamamlar ama tıraş olamaz. Çünkü haccı da umreyle çıkaracak. İhramlı bekliyor. İhramlı tıraş olamaz; onun için tıraş olmuyor. İş bitti mi? Bitmedi. Bir de ifrad haccı yapanlar gibi kudüm tavafı yapacak, Kâbe-i Müşerrefe'yi hemen tavaf edecek. Ondan sonra da bu vakte, hac vaktine kadar ihramlılık durumunun bütün şartlarına riayet ederek zamanını geçirecek.

Bu zamanın yasaklara riayet tarafı da var, zamanın güzel geçirilmesi tarafı da var. Namazları mümkün olduğu kadar Harem-i Şerîf'te kılacak. Vaktini güzel geçirecek; günahlardan, haramlardan sakınacak.

***

SORULAR-CEVAPLAR

Soru: İstanbul'dan ihrama giren kimsenin yasakları mîkat sınırına girmeden başlar mı?

Cevap: Adam, İstanbul'dan ihrama girdi. İhrama girmek nasıl başlıyordu? Üstünü başını ayarlıyor, ihram bezlerini alıyor. Kerahat vakti değilse iki rekat ihram namazı kılıyor. Niyetleniyor. *Lebbeyk allâhümme lebbeyk* diyor. Bunları dedi mi? Dedi. Oradan başladı; mîkat son hudut. "İhramlanma illa mîkattan başlar." diye bir şey yok. Bu sorudan o anlaşıldı. Bu sorunun sorulması iyi oldu. İnsan memleketinde, evinde ihrama girebilir mi? Girebilir. Girdiği andan itibaren yasaklılık şartlarına riayet etmesi lazım; koku süremez, tıraş olamaz, kıl koparamaz, dikişli elbise giyemez vesaire.

"Uçakta giyinmek-soyunmak bana zor geldi de peştemalimi evde sardım ama niyet etmemiştim. Tam mîkat hududuna gelinceye kadar niyet etmedim, namaz kılmadım, *lebbeyk* çekmedim." Bu ihramlı değil, daha. Üzerinde bez var, kıyafet biraz ihramlıya benziyor ama niyet etmedi, karar vermedi, *lebbeyk* çekmedi; daha bu ihramda değil. Demek ki

ihramlılık hali üzerinde bez olsa bile başlamadı. Ne zaman başlıyor, ne zaman başlayacak? İki rekat namaz kılıp niyet edip *lebbeyk* çekiyor. Namaz kılamadığı durumlar oluyor. Namaz da şart değil. Niyet edip *lebbeyk* çektiği zaman kronometreye basmış oluyor, ihramlılık durumu başlıyor. Bu işi İstanbul'dan başlattıysa İstanbul'dan itibaren riayet edecek. Şam'dan girdiyse Şam'dan; Bağdat'tan girdiyse, Bağdat'tan.

Soru: Tissue kokulu değil de sadece ilaçlı ise ne gerekir?

Cevap: Tissue dediği kâğıt mendil, bu sü-rülen şey. İlacın kokusu varsa cezayı gerektirir, kokusu yoksa ilacın zararı olmaz. Kokuluysa, kokudan dolayı ceza gerekir. Kokulu değilse ceza gerekmez. Koku cezayı getiriyor. Yoksa insan kokusuz bir ilacı sürebilir, kokusuz bir şeyle silinebilir.

Soru: Bazı arkadaşlar, Amman üzerinden işçi vizesi ile gelirken Amman'dan ihrama girmişler. Orada bir görevli, "İşçi olduğunuz için ihramla Cidde'den içeri almazlar." demiş. Onlar da ihramdan çıkmışlar sonra tekrar ihrama girmişler. Bu durumda ihram olur mu?

Cevap: Mîkat hudutlarına gelmeden önce niyet değiştirmiş oluyor. Daha önceden niyetlendi, sonra bir mahzur söylediler, mîkat hudutlarına gelmeden niyet değiştirmiş oluyor. Olabilir.

Soru: Burada oruç tutabilir miyiz?

Cevap: Bugünlerde oruç tutmak çok sevap ama seferî olanlara oruç yok, seferî durumda olmayanlara oruç olabilir. Diyelim üç aydır burada; oruç tutabilir. Çünkü seferî değil, Mekke gibi olduğundan tutabilir ama mecburiyet değil. “Seferdeyken oruç tutmak takvâ değildir.” diye Peygamber Efendimiz hadîs-i şerîfte bildiriyor. Fakat; “Çok rahat durumdayız, keyfimiz, rahatımız yerinde, sıkıntımız yok, hac vazifeleri ağır bir şekilde yüklenmedi.” diye tutulabilir.

Soru: Cidde'den Mekke'ye gidip gelirken vazgeçip Medine'ye gitse bir kişinin durumu ne olur?

Cevap: Medine'ye giden bir kimse cezadan kurtulur. Cidde'den, Mekke'ye gelmişken; mîkatı ihramsız geçti, cezalı duruma düştü. Ama Cidde'den döndü Medine'ye gitti,

kurtulur. Çünkü mîkat dışına çıkıyor. Medine'den tekrar ihrama girer; olur.

Soru: Mekke'deki dilenciler şebeke gibi çalışıyor. Gerçek muhtaçları bilemiyorum. Buradan Türkiye'deki muhtaçlara para göndersek aynı sevabı alır mıyız?

Cevap: Bu bir gerçek, ben kendi gözlemlerimle gördüm. Yukarıdan bir adam dilencilere talimat veriyor; "Sen üç metre ileriye git, sen ondan üç metre daha öteye git, sen şu tarafa dur, sen bu tarafa git." Bir şebeke var; dilencileri çalıştırıyor; bu doğru. Hakiki fakiri bulmaya çalışmak lazım. Buradan Türkiye'deki muhtaçlara hayır göndermek olur. İnşallah burada hayır yapan da sevabı alır, Allah tarafından verilir.

Soru: Arafat'a ve Müzdelife'ye çıkmadan hac tavafı ve sa'yi yapılabilir mi?

Cevap: Hac tavafı yapılamaz. Hac tavafı Mina'dan sonra, bayram günlerinde yapılır. Ama haccın sa'yi, kudüm tavafından sonra veya nafie bir tavaftan sonra sa'y edilerek yapılabilir. Sa'y kendinden evvel bir tavaf bulunmak şartıyla önceden yapılabilir. Hac tavafı

bayram günlerinde yapılır. İfâza tavafı dediğimiz haccın farz olan tavafı bayramda yapılır.

Soru: Sa'y yaparken ihramlı olacak mıyız?

Cevap: Bu soru da güzel oldu. Bu sözüm temettu haccı yapanlar için değil. Mesela ben yapamam, haccın sa'yini de yapamam. Dikişli elbise giymiş olanlar yapamaz. Kimler yapabilir? Hacc-ı ifrada, hacc-ı kırana niyet etmiş olanlar, üzerlerinde ihramlılık durumu olduğu için onlar yapabilir. Onlar bir tavafın arkasından bir sa'y yaparlarsa, ifâza tavafından sonra sa'y yapmayı öne almış olur. Temettu haccı yapanlar yapamaz.

Soru: Mina'ya çıkmadan ihramlanıp hac sa'yini yapsak olur mu?

Cevap: Mütemettî olanlar, temettu haccı yapanlar yapamaz. Kıran ve ifrad haccı yapanlar yapabilir. Evvelden sa'yi yapanlar kimler? İfrad haccı ve kıran haccı yapanlar. Temettu haccı yapanlar yapamaz. Daha hacca başlamamış, hac için ihramlanmamış, sa'yi nasıl yapacak? Durumu müsait değil, daha başlamadı.

Soru: Şeytan taşlamada vekâlet verilebilir mi? Birden fazla vekâlet alınabilir mi?

Cevap: Şeytan taşlamada özür­lü, mazeretli insanlar vekâlet verebilirler. Bir insan bir­den fazla vekâlet alabilir. Onları ileride söyle­yeceğiz. Akıllar karışmasın diye henüz vakti gelmediği için söylemiyorum.

Soru: Hanımlar ilaçla aybaşı halini, ma­zeretlerini geciktirebilirler mi?

Cevap: Geciktirebilirler. Bazı ilaçlar var­mış. Alındığı zaman âdet görme işi üç-dört gün ileriye gidiyormuş. Böyle bir şey yapar da ge­ciktirebilirse olur. Temiz olarak yapacağı işleri yapar. Mümkün ama gecikmese de, âdet gör­mesinden dolayı yapamadığı ibadetlerden bir mahrumiyeti olmaz, bir ceza gerekmez.

Soru: Evli olan kişilerin ihramlıyken bir­birlerinin ellerini tutmaları olur mu?

Cevap: Kaybolmasın diye bazen böyle mecburiyetler oluyor. Başka duygular karışma­dan olursa olabilir.

Soru: Üç aylık gelenler; “Biz burada mu­kim olduğumuzdan kurban kesmeyeceğiz.” di­yorlar. Bu doğru mu?

Cevap: Üç aylık olanlar buraya geldiler. Efendim mukim... Hac mevsimi içinde umre

yaptınız mı, yapmadınız mı? Yapmadınız. Hacc-ı ifrad; o zaman kurban kesmek gerekiyor.

Soru: Buralardan âzami derecede istifade etmek için, gönlümüzün yumuşaması için ne-ler yapmalıyız?

Cevap: Bu çok önemli bir husus. Buralardan âzami derecede istifade etmek için zamanı iyi kullanmak, boşa geçirmemek lazım. Namazları Harem-i Şerîf'te kılmaya çalışmak, Kur'an okumak lazım. Gönlümüzün yumuşaması için Allahu Teâlâ hazretlerine yalvarıp zikirle çok meşgul olmak, hayır hasenât yapmak, sadaka vermek, fakirlerin duasını almak lazım. Bu yollarla o gönül yumuşaklığı hâsıl olur. Özellikle zikirden, tevbeden, istiğfardan gönül yumuşaklığı hâsıl olur.

Soru: Arafat'ta çok sivrisinek var. Bunlar öldürülebilir mi?

Cevap: Zararlı mahluklar öldürülebiliyor.

Soru: Cuma günü hanımın özel hali belirdi. İhrama girdiğinde temettuye niyet eyledi. Arafat'a çıkmadan temizlenmesi mümkün değil. Ne yapmamız gerekiyor?

Cevap: Cuma günü, bundan iki gün önce, özel hali belirdi. Özel hali belirmeden önce eğer umresini tamamlamışsa, tamam. Özel hali belirmeden önce temettu haccının bir kısmını bitirmişse ne âlâ; o zaman sorun yok. Ama özel hali ile buraya geldi de umresini de yapamama durumu olduysa o zaman temizlenmese de Arafat'a çıkacak. Artık temettu durumu olamıyor; mazeretinden dolayı umresini yapamıyor. Bekleyecek. Hayızlı olarak Arafat'a çıkacak, Arafat'ta vakfeyi yapacak. Müzdelife'ye gelecek, Müzdelife'de vakfeyi yapacak. Mina'ya gelecek, oradaki vazifelerini yapacak. Âdeti hâlâ kesilmediyse farz tavafı yapmak için bekleyecek. Kesildiği zaman yıkana- cak, farz tavafı da yapacak. Eğer bu durum belirmeden önce umre yapmışsa hacc-ı temettu olur. Ama hacc-ı temettuye niyet ettiği halde âdet belirmediği için umre yapamamışsa, sırf hac olur, hacc-ı ifrad olur. Temizlendiği zaman farz tavafını yapacak. Âdetli de olsa farz tava- fına kadar Arafat'ta, Müzdelife'de, Mina'da öteki bütün işleri yapar. Hiç korkusu olmasın.

Soru: Bayramın birinci günü farz tavafı yapmak şart mı?

Cevap: Hayır, bayramın diğer günleri de yapılması mümkündür. İlk gün şartı yok.

Soru: Farz tavafının sa'yini daha önceden yapabilir miyiz?

Cevap: Hacc-ı ifrad ve hacc-ı kıranda olanlar, yani üzerinde ihram bulunanlar için bir nafile tavaf yapıp sa'yini yapabilmek mümkün oluyor. Temettu yapanlar için bu mümkün olmaz.

Soru: İhramlıyken sigara içilebilir mi, içilemez mi?

Cevap: Sigara mükeyyifattandır. Ulemâ onun hükmü konusunda çeşitli sözler söylemişlerdir. Bazılarına göre haramdır. Yani bazı alimler haram demişlerdir. Bize göre keraheti tahrimiye ile mekruhtur. Yani şiddetli bir keraheti vardır. İçilmese iyi olur ama buna rağmen içmişse, bundan dolayı bir şey gerekmez.

Soru: Mekke bakkalları alkolsüz bira satıyor. Bu konuya ne dersiniz?

Cevap: Bir içki alkolsüzse adının değişik olması mühim değildir, helaldir. Alkollü ise yine adının farklı olması mühim değildir, haramdır. Alkollü ise içilmez, alkolsüz ise içilir.

“Ben bira içmiyorum da şarap içiyorum, şarap içmiyorum da votka içiyorum, votka içmiyorum da likör içiyorum, likör içmiyorum da esrar çekiyorum, esrar çekmiyorum da tiner kokuyorum.” Sarhoşluk veren her şey haramdır. Çoğu haram olan şeyin, -sarhoş etmese bile- azı da haramdır. Sarhoşluk vermeyen bir meşrubat içilebilir, alkolsüz diyorsa adı mühim değil. Yalnız burada ben şunu düşünüyorum. Bu adamlar bira üretiyor. Şu marka biracı. Biracı da burada da ticaret yapmak için alkolsüz meşrubat üretmiş, getirmiş. Ben onun markasını almam. Neden? Çünkü adamlar burada para kazanıyor, öbür tarafta haramı satıyor, harama harcıyor. Almamaya gayret edelim, almayalım Alkollüsünü yapan bir marka ise alkolsüzünü de içmem; destek vermemek için içmemeye gayret edelim. Bence bu işin inceliği bu.

Soru: Çalgılı düğün salonuna gitmek caiz mi? Önceleri gidiyorduk, caiz olmadığını duyunca bıraktık. Bizi aydınlatır mısınız?

Cevap: Demek ki birileri “Caiz değil.” diye söylemiş. Bir de bana soruyor. Çalgılı düğün salonuna gidilebilir mi? Peygamber

Efendimiz *sallallahu aleyhi ve sellem* bayram günü, yanında def çalan kimselere Hz. Ömer mani olmak isteyince; “Bırak onları.” demiş, hoş karşılamış. Kendisi Medine-i Münevvere’ye varırken yolunu gözlemişler; defler çalarak, ilahiler okuyarak karşılamışlar. Bunların mahzuru yok. Haram olan, kadınla erkeğin örtü şartlarına riayet etmeden bir araya gelmesidir. Fısk u fücûr tarzında olmadığı zaman çalgının da olması, büyük genel hallerde mümkündür. Mesela ilahi arasında enstrüman da oluyor. O mahzurlu değil. Fısk u fücûr duyguları hâsıl etmiyorsa caizdir.

Soru: İhramlıyken bir günden fazla iç çamaşırını giyen kimsenin kurban kesmesi gerekir mi?

Cevap: Gerekir. Bir günden fazla oldu mu kurban kesmesi gerekir. Millet iç çamaşırını olmadan gezmeye alışmamış; güzel. İhramlıyken peştemalle geziniyor, yadırgadığı için de altına iç çamaşırını giyiyor. Bak bir şey öğrenmiş olduk, hoca olarak biz bunu bilmiyorduk. Demek ki millet ayıptır, olmaz sanıp iç çamaşırını giyiyormuş. Ben bu sorudan bunu öğrendim. Olmaz. İç çamaşırını giydi ise kurban kesecek.

Ceza kurbanı kesecek. Millet yadırgıyor ama buranın kaidesi böyle.

Soru: Perşembe gecesi geldik, Kâbe-i Şerif'e gittik, gökyüzünde tek bir yıldız tam Kâbe'nin üstünde. Dün gece buraya geldik. O mübarek yıldız yine yukarıda.

Cevap: İyi mâşallah. Hayra alamet. Bu hal, bizim toplantımızın güzel olduğunu gösteriyor.

Soru: Gökyüzünde yıldız seyrediyorum. Bir ara gökyüzüne baktım yıldız yok. Düşündüm, biraz sonra baktım o mübarek ışık bizim üstümüzde.

Cevap: Ben de gerçekleşmiş bir hadiseyi anlatarak buna cevap vereyim. Arapça bilen meşhur bazı kimseler bana anlattılar. Adını söylesem siz de tanırırsınız. [Mehmed Zahid Kotku] Hocamız Arafat'ta çadırdayken iki tane Pakistanlı gelmiş. Efendi, münevver, giyimi kuşamı yerinde iki zât çadırın önünde diz çökmüşler. Hocamız'ın yanına kasideler okuyarak hürmetkâr bir şekilde gelmişler. Bunu bize anlatan şahıs Arapça biliyor. Şöyle diyorlarmış: "Biz Pakistan'da bir nur gördük. O nuru takip

ettik. Buralara, Hicaz'a geldik. O nuru takip ettik; Arafat'a geldi, Arafat'a geldik. Sonra bu çadırın üzerine geldi. Üzerinden içine girdi; 'O nur burada.' diye buraya geldik." Demek ki Allah Teâlâ hazretleri mânevî bazı şeyleri gösteriyor.

Soru: Kıran haccına giren bir bayanın çamaşır yıkarken deterjan kullanması olur mu?

Cevap: Deterjan kokuluysa olmaz, koku-suzsa olur.

Soru: Eşim temettu haccına niyet etti, hayız hali başladı, umre yapamadı. "Eğer hac zamanına kadar hayızlı hali geçmezse ifrad haccına niyet eder." deniliyor. Ceza kurbanını ne zaman kesmek gerekir? Diğer kurbanlarla beraber kesmese olur mu?

Cevap: Ceza kurbanı, harem mıntıkasında bugünlerde ve daha sonra her zaman kesilebilir. Onun cevabını verdik. Hanım kendi durumunda bekleyecek. Haccın zamanına kadar bu hayız hali kesilirse umreyi yapabilecek.

Soru: İhramlılar zaruret olduğunda koku ilaç kullanabilir mi?

Cevap: İlaç kokulu da olsa zaruret varsa kullanabilir.

Soru: Kirlenen elbisesini yıkayabilir mi?

Cevap: İhramı kirlenmişse yıkayabilir ama sırf fazla kirlendi, görüntüyü bozdu diye yıkamak doğru değil. Necaset bulaşmışsa yıkayacak ama kirlendi, biraz tozlandı, topraklandı; güzel görünsün diye yıkamak doğru değil. Çünkü ihramlılık hali Allahu Teâlâ hazretlerine meskenet ile kulluk etme halidir. Toza toprağa bulanacak, saç sakalına karışacak ve Allah'a yalvaracak. O hal makbul.

Soru: Bir kişi ihramları necis ise değiştirebilir mi?

Cevap: Necis ise değiştirebilir. Bir şey sıçradı, kirlendi. Atar onları, öteki ihramlarını giyer. İhramlılık haline bir zarar gelmez. İhram bezlerini, peştemalini değiştirebilir.

Soru: Hacc-ı temettüye niyetlenip ihrama girdik. Tavafa giderken bir avucumuzun içine pudra aldık, o pudrayı da allayıp pullayıp elimize yüzümüze sürmedik. Ancak avucumuza almış olduk. Ne gerekir?

Cevap: Tasadduk etmek gerekir. Hemen yıkayıp elini temizleyecek; o kadar. Başka bir şey gerekmez. Bir miktar sadaka vermek gerekir.

Soru: Farz edelim ki bir hanımefendi hac vazifesinin içerisinde ziyaret tavafını yapamadı. Ülkesine dönünceye kadar da bu imkana sahip olamadı. Bu durumda ne olacak? Hac eksikliği söz konusu olur mu?

Cevap: Tabii. Hac Arafat ve ziyaret tavafıdır. Ziyaret tavafını yapamadıkça hacı olmaz. Memleketine gittiyse dönecek, bir zaman sonra ziyaret tavafını gene yapacak. Ya da bekleyecek ziyaret tavafını yapacak, öyle gidecek. Hazır buraya gelmiş, üç gün daha bekleyecek, ziyaret tavafını yapacak öyle gidecek. “Kafile var, gitmem lazım, bir daha da gelmem mümkün değil. Bir başka yolu yok mu bunun?” Var. Hayızlıyken ziyaret tavafını yapar, deve keser. Çünkü hayızlıyken ziyaret tavafını yapmak deve kesmeyi, sığır kesmeyi gerektiren bir suçtur. Vazifeyi yapmış olur, deve keser.

Soru: Normal el sabunlarınının el yıkadıktan sonra kokusu kalmıyorsa, kokulu sabun sayılır mı?

Cevap: El yıkadıktan sonra kokusu kalmıyorsa kokulu sayılmaz. Kalıyorsa, kokulu sayılır.

Soru: Eğer kokulu sabunsa her yıkayışında kurban mı kesmesi gerekir?

Cevap: Suç tekerrür ettikçe ceza tekerrür eder.

Soru: Tavaf yaparken kadın-erkek birbirlerine sürtünüyorlar. Bu durumda harama girilmiş olmuyor mu veya ne yapmamız gerekir?

Cevap: Tabi ki doğru değil. Tavafın beraber olması da doğru değil. Mümkün olduğu kadar sakınmak ve korunmak lazım. Bizim mezhebimizde, Hanefîler'de kadına değmekle abdest bozulmuyor ama Şâfiîlerde bozular. Abdestsiz tavaf olmadığı için onların durumu daha zor olur. Aslında kadınlarla erkeklerin başka zamanlarda tavaf etmesini sağlamak lazım.

Soru: Tavaf namazı kerahet vaktinde kılınabilir mi?

Cevap: Kılınabilir diyenler var. Kılınabilir.

Soru: Rükni-i Yemânî'nin selamlanmasının hikmeti nedir?

Cevap: Peygamber *sallallahu aleyhi ve sellem* Efendimiz Rükni-i Yemânî'yi selamlamıştır da onun için selamlanır. Hatta kitapta; "Peygamber Efendimiz yanağını koydu, Rükni-i Yemânî'yi öptü." yazar. Rükni-i Yemânî'de melekler izdihamlı şekilde, çok bulunduğu için selamlamıştır. Hâcerü'l-Esved de selamlanıyor, Rükni-i Irâkî ile Rükni-i Şâmî'nin istilamı yani selamlaması yok.

Soru: Hâcerü'l-Esved'in selamlanmasının üç kere yapılması gibi bir durumu var mı?

Cevap: Evet, üç defa *Bismillâhi Allâhu Ekber, Bismillâhi Allâhu Ekber, Bismillâhi Allâhu Ekber* diyecek. Yanına yanaşamıyorsa uzaktan böyle işaret edip ondan sonra sağ avucunun içini öpecek. Tavafa öyle başlayacak.

Soru: Hacda kesilen kurban yeterli midir? Memlekette de bir kurban kesmesi gerekir mi?

Cevap: Memleketinde de bir kurban kesmek gerekmez. Hacdaki yeterlidir.

Soru: Cidde'de ihrama girilir mi, girilirse cezası ne olur?

Cevap: Mîkat ihramsız geçildiği için - Cidde mîkatın içindedir- kurban kesmek gerekir. Ama buradaki inceliği tekrar hatırlatıyorum. Mîkat yerinde ihrama niyet etti de ihram bezlerini Cidde'de bağladıysa sadakayla geçer. Ama mîkat mıntıkasında ihrama niyetlenmemişse kurban kesmek gerekir. İnceliği budur.

Soru: Temettuye niyet eden umre yapmadan evvel kırana niyet edebilir mi?

Cevap: Bu niyetin yeri mîkattan önce oluyor. Mîkattan sonra temettu dedi, daha herhangi işe girişmeden, buradaki vazifelere başlamadan değiştirdi, değiştirebilir.

Soru: Niyet eden bir kimse memlekete dönüp geri gelirse niyetini o zaman değiştirebilir mi?

Cevap: Değiştirebilir. Çünkü memlekete geri gidince siliniyor. Niyeti değiştirebilir. Çünkü mîkatın dışına çıkıyor, çıkınca değiştirir.

Soru: Önce temettuye niyetlenen hacı erkenden hac için ihramlanırsa, farz tavafın sa'yini önceden yapabilir mi?

Cevap: Yapabilir. Telbiye gününe bırakmadı, hac için ihramlandı. Nafile bir tavaf yapar arkasından sa'y ederse aynı ihramla haccın sa'yini tekrar yapması gerekmez.

Soru: Umre yaparken, iki şavtı yaptıktan sonra abdesti bozuldu. Fakat tavafı bitirirse cezası ne olur?

Cevap: Yedi defa Kabe'yi şavt yapınca bir tavaf olur. İki yedinin yarısından azdır. Tavafın çoğunu abdestsiz yapmış olduğundan kurban kesmesi gerekir.

Soru: Âdet gören bir hanım, Arafat'ta namaz kılmaksızın ihrama niyet edebilir mi?

Cevap: Edebilir...

Prof. Dr. Mahmud Es'ad COŞAN

6 Zilhicce 1417 / 13.04.1997

Mekke

[Bütün HAC VE UMRE SOHBETLERİ'ne PDF olarak ulaşmak için tıklayınız.](#)

